

Gebelikte Tütün Ürünleri Kullanımı ve Farkındalık Araştırması

Eray Halisdemir^{1*}, Neslihan Özçelik¹, Beril Gürlek³, Aziz Gümüş¹

¹Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs Hastalıkları Anabilim Dalı Rize/ Türkiye

²Özel Klinik, Rize

***Sorumlu Yazar:** Eray Halisdemir

Adres: Recep Tayyip Erdoğan
Üniversitesi Tıp Fakültesi Göğüs
Hastalıkları Anabilim Dalı Rize/
Türkiye

E-mail: erayhalisdemir@live.com

Anahtar Kelimeler: Elektronik Sigara,
Gebelik, Nargile, Pasif İçicilik, Tütün

Başvuru Tarihi : 13.03.2025

Kabul Tarihi : 22.04.2025

Amaç: Bu çalışmanın amacı, gebelik döneminde annelerin sigara, elektronik sigara ve nargile kullanımı ile tütün ürünlerine maruz kalma durumunu ve bu konuda oluşan farkındalık düzeylerini belirleyerek, risk faktörlerini ve çevresel etkileri değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Tek merkezli, kesitsel ve multidisipliner anket çalışmasına, gebeliği belgelenen, kadın gönüllüler dahil edilmiştir. Yüz yüze veya çevrimiçi uygulanan anonim anket; demografik bilgiler, tütün kullanımı alışkanlıkları ve farkındalık düzeylerini içermiş, veriler SPSS programı kullanılarak istatistiksel olarak analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan 160 gönüllünün yaş ortalaması $30,2 \pm 4,1$ olup; %65'i ilk gebelik, %35'i daha önce doğum yapmıştır. Sigara kullanımı açısından, %33,8'inde sigara öyküsü bulunduğu, bu grubun yarısının gebelik öğrenildikten sonra sigarayı bıraktığı, %15'inin ise kullanmaya devam ettiği belirlendi. Elektronik sigara kullanan gebe bulunmazken, iki kişinin nargile kullandığı saptandı. Aktif sigara içenlerin sigara zararlarına dair bilgi düzeyi, sigara öyküsü olmayanlara kıyasla anlamlı derecede yüksekti ($p:0,038$). Ayrıca, çevresinde sigara kullananların varlığı, sigara öyküsü olanlarda daha yüksekti ($p:0,001$). Gebelik öğrenildikten sonra sigarayı bırakanlarda sağlık çalışanlarından sigara bırakma önerisi alma oranı, bırakmayanlara göre anlamlı derecede daha düşük bulundu ($p:0,038$).

Sonuç: Elde edilen veriler, gebelikte tütün kullanımının yaygınlığını ve bilgi–uygulama arasındaki farklılıkları göstermekte; anne ve bebek sağlığını korumaya yönelik müdahale stratejilerinin geliştirilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çalışmamızın sonuçları, toplum sağlığı açısından değerli veriler sunmakta olup, gelecekteki araştırmalara ışık tutacaktır.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Sigara, Gebelik, Nargile, Pasif İçicilik, Tütün

Investigation of Tobacco Products Use and Awareness During Pregnancy

Abstract

Aim: The aim of this study is to determine the usage of cigarettes, electronic cigarettes, and hookah, as well as the exposure to tobacco products during pregnancy, and to assess the corresponding awareness levels in order to elucidate the associated risk factors and environmental influences.

Materials and Methods: In this single-center, cross-sectional, multidisciplinary survey study, pregnant female volunteers with confirmed pregnancies were included. An anonymous questionnaire, administered either face-to-face or online, collected demographic information, tobacco use habits, and awareness levels. The data were statistically analyzed using the SPSS program.

Results: The 160 volunteers had a mean age of $30,2 \pm 4,1$ years; 65% were experiencing their first pregnancy, while 35% had previously given birth. Regarding cigarette use, 33.8% had a smoking history; within this group, half quit after learning of their pregnancy, and 15% continued smoking. No pregnant women were found to use electronic cigarettes, whereas two used hookah. The knowledge level concerning the harms of smoking was significantly higher among active smokers compared to those without a smoking history ($p=0,038$). Additionally, the presence of smokers in their surroundings was significantly higher among those with a smoking history ($p=0,001$). Furthermore, the rate of receiving advice from healthcare professionals to quit smoking was significantly lower in women who quit after learning of their pregnancy compared to those who continued smoking ($p=0,038$).

Conclusion: The findings demonstrate the prevalence of tobacco use during pregnancy and the discrepancy between knowledge and practice, underscoring the necessity to develop intervention strategies to protect maternal and infant health. These results hold significant public health implications and serve as a foundation for future research.

Key Words: Electronic Cigarette, Hookah, Passive Smoking, Pregnancy, Tobacco

Giriş

Annelerin gebelik sırasında tütün ürünleri kullanımı, anne başta olmak üzere, bebeğin ve toplumun sağlığı üzerinde ciddi tehditler oluşturan küresel bir halk sağlığı sorunudur.¹ Sigara, elektronik sigara (e-sigara) ve nargile dahil olmak üzere tütün ürünlerinin hamilelikte kullanımı hem anne hem de gelişmekte olan fetus için önemli sağlık riskleri oluşturur. Araştırmalar, üreme çağındaki birçok kadının hamilelikte tütün kullanımına bağlı bilinen tehlikelere rağmen bu ürünleri kullanmaya devam ettiğini göstermektedir. Sigara içmek hamile kadınlar arasında yaygın bir sorun olmaya devam etmektedir ve çalışmalar kadınların yaklaşık %11,3'ünün hamilelikte sigara içtiğini göstermektedir.²

Sigara, elektronik sigara, nargile ve dumansız tütün ürünleri gibi farklı formlarda tüketilen tütün ürünleri, solunum ve kardiyovasküler hastalıkların yanı sıra birçok kronik hastalığın temel nedenlerinden biridir.³ Özellikle gebelik döneminde tütün ve tütün ürünlerinin kullanımı, aynı zamanda pasif içiciliğe yol açarak perinatal ve postnatal sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Sigara dumanının önemli bir bileşeni olan nikotin, plasentayı geçen ve fetal nörogelişimi ve uterus kan akışını olumsuz etkileyebilen bir gelişimsel toksik ajandır.⁴ Başta düşük doğum ağırlıklı bebek olmak üzere, spontan abortus, prematür eylem, ablasyon plasenta ve ani bebek ölümleri gibi anne ve bebek sağlığı üzerinde geri dönüşümü olmayan olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. Yapılan çalışmalarda, aktif tütün kullanımının veya maruziyetin, perinatal ve postnatal harici dönemlerde de sorunlara sebebiyet verdiği, çocukluk dönemlerinde anne sütü alımını olumsuz yönde etkilemesine, sık enfeksiyonlara, büyüme ve gelişme geriliğine neden olabildiği belirtilmektedir.⁵

Tütün ürünlerinin kullanım alışkanlıkları yıllar içinde değişim göstermiştir. Özellikle genç nüfus ve daha önce hiç sigara içmemiş bireyler arasında, elektronik sigara ve nargile gibi alternatif tütün ürünlerinin çeşitliliğinin artması, bu ürünlere olan ilgiyi artırmıştır. Ayrıca, elektronik sigaraların her ortamda kullanılabileceğine dair pazarlama stratejileri, yenilik arayışındaki bireyleri cezbetmekte ve geleneksel tütün ürünlerinden alternatif ürünlere yönelimi giderek artırmaktadır.⁶

Hamilelik döneminde elektronik sigara kullanımı, bazı kadınların bu ürünleri geleneksel sigaralara kıyasla daha güvenli bir alternatif olarak algılaması ve elektronik sigaraya geleneksel sigarayı azaltmak amaçlı yönelmeleri nedeniyle dikkat çekmektedir. Hamilelik döneminde elektronik sigara kullanımı, bazı kadınların bu ürünleri geleneksel sigaralara kıyasla daha güvenli bir alternatif olarak algılaması nedeniyle dikkat çekmektedir. Hamile kadınlar arasında elektronik sigara kullanımının yaygınlığı endişe verici düzeydedir. Mevcut tahminlere göre, hamile kadınların yaklaşık %4 ila %13'ü zaman zaman geleneksel sigaralarla birlikte elektronik sigara da kullanmaktadır.⁷ Elektronik sigaraların nikotin iletimindeki değişkenlik, hamilelik sürecinde potansiyel olarak artan nikotin maruziyeti konusunda kaygıları artırmakta ve sigara ile ilişkili riskleri daha da kötüleştirebilmektedir.⁸ Dahası, elektronik sigaraların daha güvenli olduğu yönündeki algı, bazı kadınların geleneksel sigaradan elektronik sigaraya geçmesine neden olmakta ve bu durum, potansiyel sağlık risklerini fark etmeden nikotin bağımlılıklarını sürdürmelerine yol açabilmektedir. Elektronik sigaraların uzun vadeli etkilerinin

tanımlanabilmesi, takip edilebilmesi için henüz erken olduğundan insanların sigaraya veya elektronik sigaraya bilinçli yaklaşım konusunda uygun farkındalık çalışmalarına ihtiyacı vardır.⁹

Daha az sıklıkla ele alınan bir konu olmakla birlikte, hamilelik sırasında nargile tüketimi de önemli sağlık riskleri barındırmaktadır. Nargile kullanımının sosyal bir aktivite olması, damgalanma endişesi nedeniyle hamile kadınlar arasında kullanım yaygınlığının görece düşük olmasına yol açabilir; ancak, sağlık üzerindeki olumsuz etkileri önemini korumaktadır.¹⁰ Nargile dumanına maruziyet, fetüsü sigarada bulunan nikotin ve karbon monoksit gibi zararlı bileşenlere maruz bırakabilir ve bu durum fetal gelişimi olumsuz yönde etkileyebilir.⁴

Bu çalışmada, gebelerin tütün ürünleri kullanım alışkanlıkları, farkındalık düzeyleri ve çevresel etkiler doğrultusunda sigara, elektronik sigara ve nargile gibi tütün ürünlerine maruziyetleri değerlendirilecektir. Elde edilen bulgularla, toplum temelli sağlık programları ve farkındalık çalışmalarına rehberlik edebilecek veriler sunarak, anne ve bebek sağlığını korumaya yönelik önlemlerin geliştirilmesine katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Yöntem

Çalışma Tasarımı ve Katılımcı Seçimi

Çalışma tasarımı kesitsel multidisipliner bir çalışma olarak planlanmıştır. Çalışmaya, özel bir kadın doğum kliniğine son 3 ay içerisinde başvuran 280 gebe davet edilmiştir. Bunlardan 160 kişi gönüllü olarak anketi doldurmayı kabul etmiştir. Çalışmaya 18 yaş ve üzeri, gebeliği kan testi ve ultrasonografi ile doğrulanmış ve katılım için gönüllü olan kadınlar dahil edilmiştir. Anketi doldurmaya onay vermeyenler, gebeliği doğrulanmamış ya da sağlık durumları nedeniyle uygun bulunmayan bireyler çalışmaya dahil edilmemiştir.

Bu çalışmada kullanılan anket soruları, literatürde yer alan benzer çalışmalar incelenerek oluşturulmuştur. Literatürde gebelikte tütün ürünleri kullanımı ve farkındalığı üzerine yapılan önceki araştırmalar gözden geçirilmiş, bu çalışmaların içerikleri dikkate alınarak araştırma amacına uygun sorular tasarlanmıştır.

Veri Toplama Yöntemleri

Katılımcılar, yüz yüze görüşme veya çevrimiçi anket formu aracılığıyla bilgilendirilmiş onam sonrasında çalışmaya dahil edilmişlerdir. Anket; tütün ve tütün ürünleri kullanımı, farkındalık düzeyleri ve çevresel maruziyetler ile ilgili soruları içermektedir. Elde edilen veriler aşağıdaki başlıklar altında toplanmıştır:

- **Demografik Bilgiler:** Katılımcıların yaş, eğitim düzeyi, gebelik trimesteri ve önceki doğum öyküsü gibi temel sosyo-demografik bilgileri.
- **Tütün Kullanım Durumu:** Katılımcının sigara, elektronik sigara, nargile gibi tütün ürünlerini kullanıp kullanmadığı; kullanıyorsa kullanım sıklığı ve gebelik öğrenildikten sonra sigarayı bırakma durumu.

- **Pasif İçicilik ve Çevresel Maruziyet:** Katılımcının yaşadığı ortamda sigara içilme durumu, pasif içiciliğe maruz kalma süresi ve bu durumun sağlık profesyonelleri tarafından sorgulanıp sorgulanmadığı.
- **Farkındalık Düzeyi:** Tütün ürünlerinin zararları ve sigara ile alternatif tütün ürünlerinin gebelik üzerindeki etkilerine ilişkin bilgi düzeyi.

İstatistiksel Analiz

Toplanan veriler, SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) yazılımı kullanılarak analiz edilmiştir. İki grubun karşılaştırmasında kategorik değişkenlerde Ki Kare testi, sayısal değişkenlerde ise Student T testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde kabul edilmiştir.

Etik Kurul Onayı

Bu çalışmanın etik kurul onayı, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Klinik Araştırma Etik Kurulu tarafından alınmıştır (Onay No: 2025/64).

Bulgular

Çalışmaya dahil edilen 160 gebenin yaş ortalaması $30,2 \pm 4,1$ olarak saptanmıştır. Vakaların %35'inde ($n=56$) daha önce doğum yapmış; %65'inde ($n=104$) ise ilk gebelik durumu gözlenmiştir. Gebelik trimesterine göre dağılım incelendiğinde, katılımcıların %37'si ($n=59$) birinci, %33'ü ($n=52$) ikinci ve %30'u ($n=49$) üçüncü trimesterde yer almaktadır. Eğitim düzeyi açısından değerlendirildiğinde, 3 katılımcının ortaokul, 25 katılımcının lise ve 132 katılımcının üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir.

Tütün ürünleri kullanımı açısından yapılan değerlendirmede, hiçbir gebenin elektronik sigara kullanmadığı, yalnızca iki katılımcının nargile kullandığı belirlenmiştir. Katılımcıların %32,5'inde ($n=52$) sigara kullanım öyküsü mevcuttu. Bu grup içerisinde; 14 katılımcı daha önce sigara kullanıp bırakmış, 24'ü gebe olduğunu öğrendiğinde bırakmış ve 14'ü sigara kullanmaya devam etmekteydi (Şekil-1).

Anket kapsamında sorulan “Sigara sağlığa zararlı mıdır” ifadesine, katılımcıların %98,2'si ($n=157$) evet cevabını verirken, %1,2'si ($n=2$) hayır, %0,6'sı ($n=1$) ise emin değilim yanıtı vermiştir. “Sigaranın neden olduğu sağlık sorunlarını biliyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %89'u ($n=142$) biliyorum, %11'i ($n=18$) bilmiyorum şeklinde yanıt vermiştir. Pasif içiciliğin bebeğe zarar vereceği ifadesine ise %98 ($n=158$) katılımcı evet cevabını verirken; bir hekim veya sağlık çalışanı tarafından pasif içicilik durumunun sorgulanıp sorgulanmadığı sorusunda %28 ($n=45$) katılımcı hayır yanıtını belirtmiştir. Elektronik sigara kullanımının gebelikte oluşturabileceği zararları bildiğini ifade eden katılımcı oranı %66 ($n=105$) olarak kaydedilmiştir.

Tablo 1'de tüm gebelerin bilgi ve farkındalık durumlarını gösteren veriler sunulmuştur. Aktif sigara kullanan ve/veya daha önce sigara kullanıp bırakmış gebeler ile hiç

sigara içmeyen gebeler arasında sigara ve diğer tütün ürünleriyle ilgili tutumlar karşılaştırılmıştır. “Gebelikte sigara içmenin neden olduğu sağlık sorunlarını biliyor musunuz?” sorusuna, sigara kullanım öyküsü olan gebelerin, hiç sigara içmeyenlere göre anlamlı derecede daha yüksek oranda “biliyorum” yanıtını vermesi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,038$). Ayrıca, “Çevrenizde sigara kullanan var mı?” sorusunda da sigara öyküsü olan gebelerde “evet” yanıtı, hiç sigara içmeyenlere göre anlamlı oranda daha yüksek çıkmıştır ($p=0,001$).

Tablo 2’de, gebe olduğunu öğrendikten sonra sigarayı bırakan ($n=24$) ve sigara içmeye devam eden ($n=14$) gebelerin sigara ve diğer tütün ürünleri ile ilgili bilgi düzeyleri ve tutumları karşılaştırılmıştır. 'Daha önce hekim veya sağlık çalışanı tarafından sigara bırakma gerekliliği söylendi mi?' sorusuna, sigarayı bırakmayan gebelerde anlamlı derecede daha yüksek oranda 'evet' yanıtı verildiği tespit edilmiştir ($p=0,08$). Ayrıca, 'Elektronik sigaranın gebelikte neden olabileceği sağlık sorunlarını biliyor musunuz?' sorusuna sigarayı bırakmayan gebelerin daha yüksek oranda 'evet' yanıtı verdiği gözlemlenmiştir ($p=0,049$). Ayrıca, halen aktif sigara kullanan 14 gebe arasında “Sigara bırakma konusunda yardım almak ister misiniz?” sorusuna 9 katılımcı evet, 5 katılımcı hayır yanıtını vermiştir.

Tartışma

Çalışmamız, gebelik döneminde sigara ve tütün ürünleri kullanımına ilişkin önemli bulgular ortaya koymuştur. Ankete katılan 160 gebe arasında, katılımcıların büyük çoğunluğu sigaranın ve pasif içiciliğin sağlık üzerindeki zararlarının farkında olduğunu belirtmiştir. Ancak, %32,5 oranında sigara kullanım öyküsüne sahip olan grup içinde, gebe olduğunu öğrendikten sonra sigarayı bırakanlarla, sigarayı içmeye devam edenler arasında bilgi düzeyi ve tutumlar açısından farklılıklar gözlenmiştir.

Araştırmalar, yetişkinler arasında sigara içme oranlarında genel bir düşüş olmasına rağmen, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki hamile kadınların yaklaşık %15'inin hamilelik sırasında sigara içtiğini bildirdiğini göstermektedir.⁸ Türkiye’de ise yapılan önceki çalışmalarda gebelik öncesinde sigara kullanım oranının %13,7 ile %23,9 arasında değiştiği bildirilmiştir.^{6,7,8} Çalışmamızda ise bu oranın %32,5 olarak hesaplanması, gebe kalmadan önce tütün kullanımının sanılandan daha yaygın olabileceğini göstermektedir. Gebelik sürecinde sigara kullanım oranının %8,75’e gerilemesi, bazı kadınların gebelikte birlikte sigarayı bırakma eğiliminde olduğunu ortaya koysa da, bu oranın hâlâ yüksek olması, gebeliğin sigarayı bırakma konusunda tek başına yeterli bir motivasyon unsuru olmadığını göstermektedir.

Gebelikte sigara içmeye devam eden kadınların yaş aralığı incelendiğinde, Türkiye’de yapılan çeşitli çalışmalarda bu grubun genellikle 20-34 yaş arasında yoğunlaştığı görülmüştür (Aktaş ve Güler, 20-29 yaş; Cesur ve ark., %51 oranında 25-34 yaş).^{9,10} Çalışmamızda ise sigara içmeye devam eden gebelerin yaş aralığı 26-33 olarak belirlenmiştir. Bu bulgu, sigara bırakma müdahalelerinin hedef kitlesinin belirlenmesi açısından önemli olup, özellikle bu yaş grubuna yönelik farkındalık ve destek programlarının güçlendirilmesi gerektiğini göstermektedir.

Bulgular, sigarayı bırakmayan gebe grubunun, hekim veya sağlık çalışanı tarafından sigara bırakma gerekliliğinin söylenmiş olması ve elektronik sigaranın gebelikte yol açabileceği sağlık sorunları konusunda daha yüksek oranda "evet" yanıtı vermesine rağmen, bu farkındalığın davranışsal değişikliğe yansımadağını göstermektedir. Bu durum, literatürde sıklıkla bildirilen “bilgi–uygulama” arasındaki uçurumun bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Yani, yüksek risk algısına rağmen sigarayı bırakmayan gebe bireylerde davranışsal adaptasyonun gerçekleşmemesi, bulgular arasında mantıksal bir uyumsuzluk değil, risk farkındalığı ile davranış arasında görülen karmaşık ilişkinin bir göstergesidir.

Özellikle, sigarayı bırakmayan gebelerde, “Daha önce hekim veya sağlık çalışanı tarafından sigara bırakma gerekliliği söylendi mi?” ve “Elektronik sigaranın gebelikte neden olabileceği sağlık sorunlarını biliyor musunuz?” sorularına verilen yanıtların, sigarayı bırakmış gebelere göre anlamlı derecede daha yüksek oranda “evet” içermesi dikkat çekicidir. Bu durum, sağlık profesyonellerinin bilgilendirme ve müdahale çabalarına rağmen, sigara kullanım alışkanlığının bırakılmasına yansımayan bir farkındalık olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, bilgi düzeyi yüksek olmasına rağmen, sigara bırakma davranışına geçişte başka motivasyonel veya psikososyal etmenlerin etkili olabileceği öne sürülebilir.

Gebelikte sigarayı bırakma konusunda karşılaşılan zorluklar, tütün bağımlılığının biyolojik ve psikolojik boyutlarıyla birlikte ele alınması gerektiğini göstermektedir. Özellikle sigara bırakma süreçlerinde bireysel motivasyonun güçlendirilmesi, psikososyal destek sağlanması ve davranışsal müdahalelerle sigara bırakma sürecinin sürdürülebilir hale getirilmesi önem arz etmektedir. Ayrıca, gebelik sürecinde sigara içmeye devam eden kadınların önemli bir kısmının sigaranın zararlı etkilerini bilmesine rağmen bu davranışı sürdürmesi, sağlık politikalarının yalnızca farkındalık yaratmaya yönelik değil, aynı zamanda davranış değişikliğini teşvik edecek stratejiler içermesi gerektiğini göstermektedir. Literatüre bakıldığında, hamilelikte sigara ve tütün ürünlerinin kullanımı, olumsuz maternal ve fetal sonuçlarla ilişkilidir ve e-sigara ortaya çıkmasıyla birlikte, hamile kadınlar arasında bu ürünler vasıtasıyla tütün kullanımının devam eden bir halk sağlığı sorunu olduğu vurgulanmaktadır. Yapılan çalışmalar, e-sigara kullanımının giderek arttığını, ancak hamilelik sürecinde bu ürünlerin güvenli kabul edilmediğini göstermektedir. Ayrıca, bu popülasyonda sigara ve e-sigara eş zamanlı kullanımının yaygın olduğu bildirilmiştir.¹¹ Ancak çalışmamızda elektronik sigara kullanan gebe tespit edilmemiştir.

Farklı bir tütün ürünü olan nargilenin sosyal bir etkinlik olarak görülmesi, damgalanma kaygısı nedeniyle hamile kadınlar arasında kullanım oranının nispeten düşük olmasına neden olabilir; ancak, sağlık üzerindeki olumsuz etkileri hala ciddi bir endişe kaynağıdır.¹¹ Prospektif bir kohort çalışması, hamilelik sürecinde nargile kullanımının bırakılmasının, özellikle doğum ağırlığı başta olmak üzere, bebek büyüme ölçütlerinde iyileşmeye katkı sağladığını göstermiştir.¹² Bu çalışmada gebelik öncesinde kadınların %19,0’ının hem sigara hem nargile kullandığı, %9,5’inin yalnızca sigara, %1,5’inin ise yalnızca nargile tükettiği belirlenmiştir. Gebelik döneminde ise %14,5’inin yalnızca nargile, %10’unun yalnızca sigara ve %4,5’inin her iki ürünü birden kullanmaya devam ettiği tespit edilmiştir. Mevcut gebeliklerinden önce sigara içen kadınların çoğu, mevcut sigara içme alışkanlıklarını sürdürmüş veya ikili sigara

içme alışkanlığından yalnızca nargile içme alışkanlığına geçmiştir. Çalışmacılar bu çalışmada kişilerin gebelik sonrasında nargile kullanımına yönelmesini nargilenin zararları konusundaki bilgi eksikliğine bağlamışlardır.¹² Çalışmamızda 7 kişinin nargile kullandığı tespit edilirken, 5 kişi gebe olduğunu öğrendikten sonra nargile kullanmayı bıraktığını ifade etti. Katılımcıların %16,9'u nargilenin sigaradan daha az zararlı olduğunu düşünmekte iken %15,5'i emin değilim cevabını tercih etmişti. Bu sonuç ülkemizde kadınların nargile kullanım oranlarının gebelikte daha düşük olmasına rağmen nargilenin zararları konusunda daha fazla farkındalık oluşturulması gerektiğini göstermektedir.

Kısıtlılıklar

Bu çalışmanın tek merkezli ve kesitsel yapıda olması, elde edilen sonuçların genellenebilirliğini sınırlamaktadır. Ayrıca, tütün ürünleri kullanımına ilişkin verilerin büyük ölçüde bireylerin kendi beyanlarına dayanması, olası sosyal istenilirlik yanlılığını gündeme getirebilir. Özellikle, toplumsal damgalanma nedeniyle bazı gebelerin sigara kullanımını olduğundan daha az bildirmiş olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bulgular katılımcılara biyokimyasal doğrulama yapılmadığı için tam olarak gerçek sigara kullanımını ve sigara bırakma durumunu yansıtmayabilir. Pasif içiciliğin objektif ölçümü yapılmamıştır, bu nedenle sonuçlar katılımcıların kişisel algılarıyla sınırlıdır.

Sonuç ve Öneriler

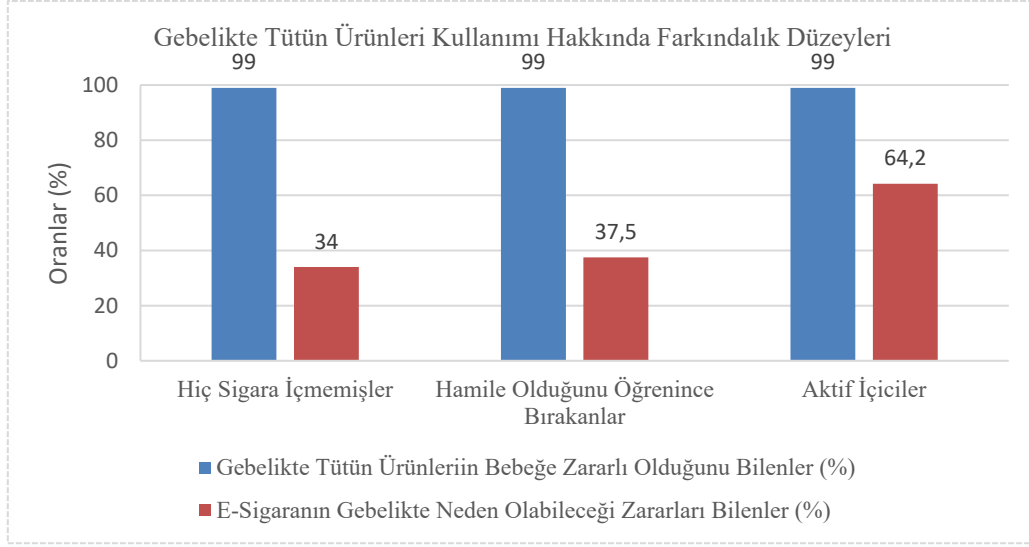
Elde edilen bulgular, gebeler arasında tütün ürünleri kullanımına ilişkin farkındalığın yüksek olmasına rağmen, davranış değişikliğinin sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu durum, literatürde sıklıkla bildirilen “bilgi–uygulama” arasındaki uçurumun bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Çalışmanın tek merkezli ve kesitsel yapısı, genellenebilirlik açısından sınırlılıklar barındırır da, elde edilen veriler, gebe kadınlar arasında etkili müdahale stratejilerinin ve davranışsal destek programlarının geliştirilmesinde yol gösterici niteliktedir. Çalışmamızın sonuçları, toplum sağlığı açısından değerli veriler sunmakta olup, gelecekteki araştırmalara ışık tutacaktır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansal Açıklama: Yazarlar bu davanın herhangi bir finansal destek almadığını beyan etmişlerdir.

Kaynaklar

1. Bauld, L. & Oncken, C. Smoking in pregnancy: An ongoing challenge. *Nicotine and Tobacco Research* vol. 19 495–496 Preprint at <https://doi.org/10.1093/ntr/ntx034> (2017).
2. Kim, S. Changes in Multiple and Different Tobacco Product Use Behaviors in Women Before and During Pregnancy: An Analysis of Longitudinal Population Assessment of Tobacco and Health Data. *Am J Prev Med* **59**, 588–592 (2020).
3. Small, S., Brennan-Hunter, A., Yi, Y. & Porr, C. The Understanding of Maternal Smoking among Women who were Smoking or had Quit Smoking during Pregnancy. *Canadian Journal of Nursing Research* **55**, 250–261 (2023).
4. McDonnell, B. P., Dicker, P. & Regan, C. L. Electronic cigarettes and obstetric outcomes: a prospective observational study. *BJOG* **127**, 750–756 (2020).
5. Çınar, N., Topal, S. & Altınkaynak, S. Gebelikte Sigara Kullanımı ve Pasif İçiciliğin Fetüs ve Yenidoğan Sağlığı Üzerine Etkileri. https://dergipark.org.tr/en/pub/johr/issue/10026/123723#article_cite (2015).
6. Coleman, B. N. *et al.* Association between electronic cigarette use and openness to cigarette smoking among US young adults. *Nicotine and Tobacco Research* **17**, 212–218 (2015).
7. Wagner, N. J., Camerota, M. & Propper, C. Prevalence and Perceptions of Electronic Cigarette Use during Pregnancy. *Matern Child Health J* **21**, 1655–1661 (2017).
8. Cohn, A. M. *et al.* Birth Outcomes Associated with E-Cigarette and Non-ECigarette Tobacco Product Use during Pregnancy: An Examination of PATH Data Waves 1-5. *Nicotine and Tobacco Research* **25**, 444–452 (2023).
9. Farsalinos, K. E., Romagna, G., Tsiapras, D., Kyrzopoulos, S. & Voudris, V. Characteristics, perceived side effects and benefits of electronic cigarette use: A worldwide survey of more than 19,000 consumers. *Int J Environ Res Public Health* **11**, 4356–4373 (2014).
10. Kurti, A. N. *et al.* Examining the relationship between pregnancy and quitting use of tobacco products in a U.S. national sample of women of reproductive age. *Prev Med (Baltim)* **117**, 52–60 (2018).
11. Kapaya, M. *et al.* Use of Electronic Vapor Products Before, During, and After Pregnancy Among Women with a Recent Live Birth — Oklahoma and Texas, 2015. *MMWR Morb Mortal Wkly Rep* **68**, 189–194 (2019).
12. El-Shahawy, O. *et al.* Exclusive and dual cigarette and hookah smoking is associated with adverse perinatal outcomes among pregnant women in cairo, Egypt. *Int J Environ Res Public Health* **18**, (2021).

Şekil 1. Gebelikte tütün ürünleri kullanımı ve bilgi düzeyleri hakkında veriler bulunmaktadır.

Tablo 1. Gebelerde sigara ve diğer tütün ürünleriyle ilgili bilgi ve tutumlarının karşılaştırılması.

	Toplam Vakalar (n: 160)	Aktif içici veya bırakmış (n:52)	Hiç içmemiş (n:108)	P değeri
Yaş (Ortalama±Standart Sapma)	30,2±4,1	29,8±4,7	30,4±3,8	0,369
Eğitim durumu Ortaokul-Lise/Üniversite	28/132	7/45	20/88	0,883
Gebelikte sigara kullanımının bebeğe zarar verdiğini düşünüyor musunuz? Evet/Hayır/Emin değilim	157/2/1	50/1/1	107/1/0	0,316
Gebelikte sigara içmenin neden olduğu sağlık sorunlarını biliyor musunuz? Biliyorum/Bilmiyorum	142/18	50/2	92/16	0,038
Pasif içiciliğin bebeğe zarar verdiğini düşünüyor musunuz? Evet/Hayır	158/2	50/2	108/0	0,104
Daha önce sağlık çalışanı tarafından sigara bırakma gerekliliği söylendi mi? Evet/Hayır	59/101	30/22	29/79	0,001
Daha önce sağlık çalışanı tarafından pasif sigara dumanı maruziyeti sorgulandı mı? Evet/Hayır	46/114	10/42	36/72	0,055
Elektronik sigaranın gebelikte neden olabileceği sağlık sorunlarını biliyor musunuz? Biliyorum/Bilmiyorum	104/56	33/19	71/37	0,794

Tablo 1. Gebelerde sigara ve diğer tütün ürünleriyle ilgili bilgi ve tutumlarının karşılaştırılması (devam).

	Toplam Vakalar (n: 160)	Aktif içici veya bırakmış (n:52)	Hiç içmemiş (n:108)	P değeri
Elektronik sigaranın geleneksel sigaradan daha az zararlı olduğunu düşünüyor musunuz? Evet/Hayır/Emin değilim	17/110/33	7/35/10	10/75/23	0,671
Elektronik sigaranın hamilelikte bebeğe zarar verebileceğini düşünüyor musunuz? Evet/Hayır/Emin değilim	152/1/7	48/0/4	103/1/4	0,664
Nargilenin geleneksel sigaradan daha az zararlı olduğunu düşünüyor musunuz? Evet/Hayır/Emin değilim	27/109/24	8/39/5	19/70/19	0,425
Nargile kullanmanın hamilelikte bebeğe zarar verebileceğini düşünüyor musunuz? Evet/Hayır/Emin değilim	154/1/5	49/1/2	105/0/3	0,286
Evde veya iş yerinde pasif sigara dumanına maruz kalıyor musunuz? Evet/Hayır	68/92	28/24	40/68	0,053
Pasif sigara dumanı maruziyetinin bebeğe zarar verdiğini düşünüyor musunuz? Evet/Hayır/Emin değilim	145/4/11	46/1/5	99/3/6	0,601
Çevrenizde sigara kullanan var mı? Evet/Hayır	119/41	47/5	72/36	0,001

Tablo 2. Gebelik öncesinde sigara içen kadınların, hamilelik haberini aldıktan sonra sigarayı bırakanlar ve sigara içmeye devam edenler arasındaki karşılaştırmalı değerlendirmesi.

	Sigara İçmeye devam eden (n:14)	Hamile olduğunu öğrenince sigarayı bırakan (n:24)	P değeri
Yaş (Ortalama $\pm$ Standart Sapma)	29,4 $\pm$ 3,6	29,3 $\pm$ 4,0	0,985
Eğitim durumu Ortaokul-Lise/ Üniversite	3/11	4/20	0,517
Gebelikte sigara kullanımının bebeğe zarar verdiğini düşünüyor musunuz? Evet/Hayır/Emin değilim	13/0/1	23/1/0	0,301
Gebelikte sigara içmenin neden olduğu sağlık sorunlarını biliyor musunuz? Biliyorum/Bilmiyorum	13/1	23/1	0,651
Pasif içiciliğin bebeğe zarar verdiğini düşünüyor musunuz? Evet/Hayır	14/0	22/2	0,285
Daha önce sağlık çalışanı tarafından sigara bırakma gerekliliği söylendi mi? Evet/Hayır	13/1	12/12	0,038
Daha önce sağlık çalışanı tarafından pasif sigara dumanı maruziyeti sorgulandı mı? Evet/Hayır	4/10	3/21	0,176
Elektronik sigaranın gebelikte neden olabileceği sağlık sorunlarını biliyor musunuz? Biliyorum/Bilmiyorum	9/5	9/15	0,049

Tablo 2. Gebelik öncesinde sigara içen kadınların, hamilelik haberini aldıktan sonra sigarayı bırakanlar ve sigara içmeye devam edenler arasındaki karşılaştırmalı değerlendirmesi (devam).

	Sigara İçmeye devam eden (n:14)	Hamile olduğunu öğrenince sigarayı bırakan (n:24)	P değeri
Elektronik sigaranın geleneksel sigaradan daha az zararlı olduğunu düşünüyor musunuz? Evet/ Hayır/Emin değilim	3/8/3	2/17/5	0,495
Elektronik sigaranın hamilelikte bebeğe zarar verebileceğini düşünüyor musunuz? Evet/Hayır	14/0	21/3	0,184
Nargilenin geleneksel sigaradan daha az zararlı olduğunu düşünüyor musunuz? Evet/Hayır/Emin değilim	0/13/1	3/17/4	0,301
Evde veya işyerinde pasif sigara dumanına maruz kalıyor musunuz? Evet/Hayır	10/4	12/12	0,151
Pasif sigara dumanı maruziyetinin bebeğe zarar verdiğini düşünüyor musunuz? Evet/Hayır/Emin değilim	13/0/1	19/1/4	0,592
Çevrenizde sigara kullanan var mı? Evet/Hayır	13/1	21/3	0,604
Çevrenizde sigara içen kişiler sigara bırakmanızı destekliyor mu? Evet/Hayır	13/1	20/4	0,562